

# **Varför frågar banken?**

En analys av kundkontrollsfrågor

Valter Lindén

Examensarbete för tradenom (YH)-examen  
Utbildningsprogrammet för företagsekonomi  
Vasa 2023

## EXAMENSARBETE

Författare: Valter Lindén

Utbildning och ort: Företagsekonomi, Vasa

Inriktning: Ekonomiförvaltning

Handledare: Mayvor Höglund

Titel: Varför frågar banken? En analys av kundkontrollsfrågor

---

Datum: 5.12.2023

Sidantal: 25

Bilagor: 0

---

### Abstrakt

I examensarbetet redogörs för åtgärder om kundkontroll som banken tar mot privatpersoner. Rent konkret innebär detta en analys av frågorna som banken ställer av kunder både i början av ett nytt kundförhållande och fortlöpande under ett befintligt kundförhållande upprätthålls.

Syftet med examensarbetet var att redogöra för uppgifter om kundkontroll som banken samlar in av sina kunder i form av frågor och analysera dem samt lagen för att ta reda på om och hur frågorna kan motiveras med lag. För att fördjupa mig i ämnet gjordes en litteraturstudie för den teoretiska delen och till den empiriska delen användes den rättsdogmatiska metoden. Källorna i båda delarna bestod till största del av rättskällor i form av finsk lag, regeringspropositioner, EU-direktiv. Relevanta myndigheters webbsidor och böcker som behandlar ämnet användes också.

Resultatet som togs fram ur analysen visade att banken enligt lagen har skyldigheter som baserar sig på beslut som tagits på EU-nivå och att banken både kan och måste ställa dessa frågor. I analysen behandlades de frågor som samtliga banker som tagits i beaktande själva informerat om att de frågar sina kunder. Eventuella tilläggsfrågor som banken frågar behandlas inte inom ramen för detta arbete.

---

Språk: Svenska

Nyckelord: kundkontroll, kundkännedom, penningtvätt

## OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Valter Lindén

Koulutus ja paikkakunta: Liiketalous, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto: Taloushallinto

Ohjaaja: Mayvor Höglund

Nimike: Miksi pankki kysyy? Analyysi KYC-kysymyksistä

---

Datum: 5.12.2023

Sivumäärä: 25

Liitteet: 0

---

### Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli analysoida asiakkaan tuntemiseen liittyviä kysymyksiä, joita pankit esittävät asiakkailleen sekä uuden asiakassuhteen alussa että jatkuvasti olemassa olevan asiakassuhteen ylläpitämisen aikana ja lain perusteella selvittää, voiko ja miten ne voidaan perustella.

Aiheeseen pureuduttiin teoreettisen osan osalta kirjallisuuskatsauksen avulla. Analyysissa sovellettiin oikeusdogmaattista menetelmää. Pääasiallisina lähteinä käytettiin oikeuslähteitä, kuten Suomen lakia, hallituksen esityksiä ja EU-direktiivejä. Myös oleellisten viranomaisten verkkosivustoja ja muun muassa aiheeseen keskittyviä kirjoja hyödynnettiin.

Tutkimuksen tulos osoitti, että pankilla on lain mukaan velvoitteita, jotka perustuvat EU-tasolla tehtyihin päätöksiin, jonka takia pankilla on sekä velvollisuus että oikeus esittää nämä asiakkaan tuntemiseen liittyvät kysymykset. Tässä tutkielmassa ei käsitelty mahdollisia lisäkysymyksiä, joita pankki voi esittää, mikäli esimerkiksi huomataan epäilyttävää toimintaa.

---

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: asiakkaan tunteminen, tuntemisvelvollisuus, rahanpesu

## **BACHELOR'S THESIS**

Author: Valter Lindén

Degree Programme: Business Administration, Vasa

Specialisation: Financial Management

Supervisor: Mayvor Höglund

Title: Why Do Banks Inquire? - An analysis of KYC questions

---

Date: 5.12.2023

Number of pages: 25

Appendices: 0

---

### **Abstract**

The aim of this thesis was to analyse the questions that banks ask their customers both at the initiation of a new customer relationship and continuously during the maintenance of an existing customer relationship and based on the law, explain whether and how they can be justified.

To delve into the subject a review of literature was conducted for the theoretical part. The legal dogmatic method was applied for the analysis. The sources that were used mainly consisted of legal sources such as Finnish law, government proposals and EU directives. Websites of relevant authorities and books addressing the topic were also used.

The results obtained from the analysis showed that, according to the law, the bank has obligations based on decisions made at the EU level, and therefore, they both must and can pose these questions. The analysis addressed the questions that the banks had informed customers they ask regardless of whether there is a risk of suspicious activity or not. Any additional questions that the bank may ask were not addressed in this thesis.

---

Language: Swedish

Key words: Know your customer, KYC, money laundering

## Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Problemområde .....	2
1.2	Tidigare forskning .....	3
1.3	Syfte.....	4
1.4	Metod.....	4
1.5	Avgränsningar .....	5
1.6	Disposition .....	5
2	Penningtvätt och kundkontroll.....	7
2.1	Riskbedömning .....	8
2.2	Övervakande organisationer och myndigheter.....	9
2.2.1	Finansinspektionen.....	9
2.2.2	FATF och OECD .....	10
2.2.3	Finansministeriet och polisen.....	10
3	Regleringen om kundkontroll.....	11
4	Bankens skyldigheter och rättigheter .....	13
4.1	Skyldigheter .....	13
4.1.1	Identifiering av kunden.....	13
4.1.2	Bevaring av uppgifter om kundkontroll .....	14
4.1.3	Uppföljning och utredningsskyldighet.....	15
4.1.4	Utbildning av anställda .....	15
4.2	Rättigheter .....	16
5	Analys av bankens frågor .....	17
5.1.1	Grunduppgifter .....	17
5.1.2	Politiskt inflytelserik person .....	17
5.1.3	Skattemässigt hemvistland.....	19
5.1.4	Socioekonomisk ställning, grund för användning och medlens ursprung.....	19
5.1.5	Betalningsrörelse.....	20
5.1.6	Identitetshandling.....	21
5.1.7	Resultat .....	21
6	Sammanfattning.....	23
	Källförteckning .....	25

## **Definitioner**

EEG= Europeiska ekonomiska gemenskapen

EES= Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

EG= Europeiska gemenskapen

FATCA= Foreign Account Tax Compliance Act

Förbrott= straffbar gärning som gjorts före penningtvätt och har medfört ekonomisk vinning för gärningsmannen

KYC= Know Your Customer

Penningtvättslagen= Lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism  
28.6.2017/444

Rapporteringskyldig= Sammanslutningar under finansinspektionens tillsyn

RP= Regeringsproposition

# 1 Inledning

De flesta har stött på att banken eller andra finansinstitut begär kundkännedomsuppgifter med jämna mellanrum även ifall inget exceptionellt har skett och inget har ändrats gällande personens grunduppgifter. Många kunder har haft samma bank hela livet och i vissa fall har också familjen varit kunder i flera generationer. Andra kunder känner personligen banktjänstemannen som det har haft att göra med på sin bank. Man skulle tro att banken känner en sådan kund redan och inte har behov av att fråga om mer uppgifter.

På grund av att banken inte är en myndighet så kan man fråga sig vad banken har för rättighet att veta något om varifrån pengarna kommer eller om man exempelvis är en politiskt aktiv person. Det är ju kunden som har valt att ha sina pengar på just denna bank och ska ha möjlighet att använda sina pengar hur som helst och när som helst utan att svara på en massa frågor. Dessutom ställer banken samma frågor fast kunden redan har svarat på dessa.

På de flesta bankers hemsidor står det något i stil med att banken svarar åt finansinspektionen eller enligt lagen har skyldighet att ställa dessa frågor utan att nämna lagens nummer eller desto djupare gå in på varför just dessa frågor är relevanta. Vissa frågor kan anses vara sådana som banken självklart måste få veta medan andra är på gränsen att kränka kundens integritet.

I detta examensarbete kommer att redogöras för vilka frågor banken ställer, varför dessa frågor ställs och vad man som kund ska svara på.

## 1.1 Problemområde

Penningtvätt i sig är ett stort samhällsproblem som påverkar många aktörer och kopplas ihop med organiserad och internationell brottslighet. Förutom att penningtvätt förutsätter ett förbrott så möjliggör det finansiering för nya brott. Penningtvätt utgör en allvarlig risk för det finansiella systemets stabilitet, tillförlitlighet och konkurrenskraft vilket i sin tur kan resultera i höjda kostnader för lån, betalningar och försäkringar. Dessa konsekvenser kan avspeglade sig i ekonomin och orsaka betydande påverkan. (Penningtvätt, 2023)

Eftersom kundkontroll och kundkännedom är en viktig del av förhindrande av penningtvätt är det viktigt att banken och andra rapporteringsskyldiga tar tillräckliga åtgärder för att utföra sin lagenliga skyldighet och samhällsplikt. Banken är inte en myndighet vilket kan orsaka att kunder har svårigheter att förstå varför banken ställer frågor om kundens personuppgifter, privata ekonomi, ifall de är politiskt aktiva eller varifrån pengarna har kommit. Enligt egna erfarenheter som banktjänsteman kan det vara svårt för kunder att förstå varför kunden måste fylla i ett frågeformulär eller svara på samma frågor som de redan har svarat på tidigare speciellt om inget har ändrats eller inget exceptionellt har hänt på deras konton.

Ur bankens perspektiv är åtgärderna för kundkontroll problematiska eftersom alla åtgärder baserar sig på en riskbedömning som banken måste göra. Det finns ingen konkret lista eller några innehållskrav för riskbedömningen utan varje bank och finansinstitut ska göra den baserat på riskerna inom deras verksamhet. (Finansinspektionen, 2023)

Riskbedömningen görs av bankerna själva men de kan samtidigt påföras straff ifall de inte tagit tillräckliga åtgärder för kundkontroll. Exempelvis påfördes S-banken år 2019 en avgift på närmare 1 miljon euro på grund av att banken inte enligt finansinspektionen gjort tillräckligt för att förhindra penningtvätt. En av orsakerna var otillräcklig information om kundkännedom. (Yle, 2019)

Otillräcklig datainsamling om kundkontroll kan bero på bristande rutiner, mänskliga faktorer, brister i teknologiska verktyg eller i implementering av dem. Ständigt ändrade lagar och föreskrifter i och med att teknologin utvecklas och därmed nya möjligheter för penningtvätt uppkommer gör det svårt för både den rapporteringsskyldiga och kunden att hänga med. Resurser behövs även för att utbilda ny personal och ständigt vara i kontakt

med kunder som behöver uppdatera sina kunduppgifter för att säkerställa att informationen inte är felaktig eller utdaterad. I och med strängare lagar blir processen för att ingå ett nytt affärsförhållande eller upprätthålla ett befintligt längre och svårare för både kunden och banken. Det kan antas att en stor del av kunduppgifterna bör hanteras manuellt trots att processen i viss mån kan vara automatiserad. Detta kan orsaka problem ifall samverkan mellan den manuella och automatiserade processen inte fungerar exempelvis om en kund har svarat på frågorna men banken inte hunnit uppdatera dem i deras system varpå användningen av ett konto automatiskt begränsats.

Kundupplevelsen och förtroendet kan antas bli sämre då kunden fortlöpande får förfrågningar utan att veta grundläggande orsaken till att dessa frågor ställs. Banken har sina lagenliga skyldigheter samtidigt som kundernas integritet kan kränkas ifall de känner sig tvingade att svara på frågor som de anser vara personliga.

## 1.2 Tidigare forskning

Det finns många examensarbeten och avhandlingar både på högre och lägre YH-nivå som behandlar penningtvätt och därmed kundkontroll. En del av arbetena och avhandlingarna fokuserar på endast kundkännedomen och bankernas roll i kontrollprocessen. Få arbeten redogör för varför och vad banken frågar och dessa är åtminstone till viss del utdaterade på grund av de många lagändringarna som gjorts. Forskning har gjorts inom penningtvätt och kundkontroll men ingen forskning där fokuset specifikt ligger på de frågorna som banken frågar och varför har hittats.

Det finns ett flertal böcker som behandlar bland annat förhindrande av penningtvätt eller penningtvätt och straffansvar exempelvis av Andersén (2020) och Hyttinen (2021). På grund av att kundkontroll är en betydande del av förhindrandet av penningtvätt så nämns även kundkontrollen i dessa böcker men de specifika frågorna som banken ställer tas inte i beaktande. Inga böcker på svenska eller finska som huvudsakligen handlar om kundkontroll har hittats. Vidare har ingen statistik över åtgärder för kundkontroll eller kundkontrollfrågor hittats vilket kan antas bero på att detta ämne kan vara svårt att mäta med siffror.

Samtliga banker informerar kunderna om att det finns en lag enligt vilken de har skyldighet att ställa frågor. Genom sina webbsidor informerar bankerna vilka frågor som ställs men

man kan på goda grunder anta att kunderna gärna skulle få en motivering till varför exempelvis frågor om politisk aktivitet och utlandsbetalningar ställs. Avsikten med detta arbete är att analysera frågorna för att undersöka om dessa frågor verkligen kan motiveras med lag.

### 1.3 Syfte

Syftet med examensarbetet är att redogöra för uppgifter om kundkontroll som banken samlar in av sina kunder i form av frågor och analysera dem samt lagen för att ta reda på om och hur frågorna kan motiveras med lag. Rent konkret betyder detta att analysera frågorna och redogöra för varför banken frågar dem samt vilka uppgifter banken får kräva av sina kunder.

Målsättningen med detta examensarbete är att ge läsaren en djupare inblick i varför banken ställer frågor om kunduppgifter och vad man som kund bör svara på.

### 1.4 Metod

För den teoretiska delen görs en litteraturstudie för att gå djupare i ämnet. Som litteratur kommer nätsidor som bedrivs av myndigheter så som exempelvis polisen, finansministeriet och finansinspektionen att användas. Relevanta EU-direktiv och finska lagar kommer att användas som rättskällor. Böcker som främst omfattar penningtvätt men även behandlar kundkontroll kommer att användas förutsatt att de inte är utdaterade eller innehåller annan information än den som finns i den uppdaterade lagstiftningen.

Till den empiriska delen kommer den rättsdogmatiska metoden att användas. Den rättsdogmatiska metoden går ut på att analysera och tolka innehållet i lagen och som data används rättskällor som är relevanta för den aktuella undersökningen. (Umeå Universitet, 2019)

Denna metod har valts för att syftet med examensarbetet ska kunna nås. I praktiken ska kopplingen mellan lagen och kundkontrollfrågorna redogöras för, vilket kräver att lagen analyseras.

## 1.5 Avgränsningar

Det finns många metoder som banken och andra finansinstitut använder sig av för att förhindra och förebygga penningtvätt. I detta arbete kommer inte transaktionsmonitorering och bankernas utrednings- och rapporteringsskyldighet att behandlas desto mer.

Alla som tillhandahåller finansiella tjänster har lagstadgad skyldighet att identifiera och kontrollera kundernas identitet. Utöver banker gäller detta försäkringsbolag, företag som tillhandahåller investeringstjänster, fondbolag, betalningsinstitut och tillhandahållare av virtuella valutor. Fokuset kommer att ligga på vad som gäller banker eftersom vad bankerna frågar berör allra flest människor. (Finansinspektionen, 2023)

Utöver privatpersoner berör kundkontroll även alla företagsformer, föreningar, stiftelser, väg- och jaktlag med mera. Företag och sammanslutningar har något andra regler, bestämmelser och i vissa fall undantag. Dessa kommer inte att behandlas.

Frågor som kan ställas av kunder på grund av orsaker som banken enligt sin riskbedömning har behov att fråga, kommer inte att redogöras för. Dessa kan exempelvis vara frågor som enbart ställs av personer som för en eller annan orsak enligt banken utgör en större risk än majoriteten av kunderna och således har en högre risknivå.

I detta arbete fokuseras således enbart på kundkontrollsåtgärderna i form av frågor åt privatpersoner som frågas utan att betydande misstankar om kriminell verksamhet eller andra faktorer som höjer risknivån beaktas. Detta innebär i stort sett att endast de frågorna som ställs av alla kunder redogörs för.

## 1.6 Disposition

I kapitel ett redogörs för problemområde, syfte, tidigare forskning, metod och avgränsningar.

I kapitel två kommer penningtvätt och kundkontroll som fenomen att beskrivas och förklaras. Kundkontrollen är en betydande del av förhindrande av penningtvätt och för att

läsaren ska förstå vad myndigheter och organisationer försöker uppnå med direktiv och lagar är det oundvikligt att förklara dess betydelse. Riskbedömningen är också väldigt relevant för att förstå kapitlet om skyldigheter och motiveringarna i analysen. Myndigheter och organ som styr förebyggandet och bekämpningen av penningtvätt och vilka roller de har kommer att redogöras för eftersom de är återkommande och relevanta i kapitlet om regleringen av kundkontroll.

I kapitel tre redogörs för regleringen av kundkontroll. Detta kapitel behövs för att förstå varför banken har skyldigheter, varifrån de finska lagarna kommer och motiveringen till varför de existerar.

I kapitel fyra behandlas bankens skyldigheter och rättigheter. I detta kapitel fokuseras på vad banken enligt finsk lagstiftning måste och får göra gällande åtgärder för kundkontroll. I kapitlet redogörs för lagenliga skyldigheter som kan användas som grund för att förstå motiveringarna i analysen. Sambandet mellan skyldigheterna och rättigheterna kommer att redogöras för.

I kapitel fem görs en analys på de frågor som banken ställer av alla kunder. Lagen kommer att analyseras för att reda ut om frågorna kan motiveras med lag. Resultatet av analysen kommer även att sammanfattas. Analysen innehåller även egna tankar kring hur man kan motivera orsakerna till att frågorna om kundkontroll frågas.

I kapitel sex sammanfattas arbetet och vidare ges förslag för fortsatt forskning.

## 2 Penningtvätt och kundkontroll

Penningtvätt innebär att man strävar till att dölja ursprunget av medel som tillförskaffats genom brottslig verksamhet för att få medlen att se lagliga ut. Penningtvätt förutsätter att ett brott redan tidigare begåtts varefter den kriminella försöker få pengarna att se lagliga ut så att de kan användas utan misstankar. Dessa brott kan exempelvis vara smuggling-, narkotika-, stöld-, bedrägeri-, eller ekonomiska brott. Förbrotten kan vara vilka som helst straffbara handlingar som medfört ekonomisk vinning för gärningsmannen. Man kan göra sig skyldig till penningtvätt genom att utföra handlingar såsom att ta emot, använda, omvandla, överlåta, flytta, förmedla eller inneha pengar eller tillgångar som härstammar från olagliga eller kriminella aktiviteter. (Polisen, 2023)

Penningtvätt kan delas i tre faser; placerings, skiktning och integreringsfasen. Under första fasen införskaffas medlen genom att utföra ett förbrott varefter pengarna införs i finanssystemet. Under skiktningfasen påbörjas transaktionerna och överföringarna för att sudda ut pengarnas ursprung. Under integreringsfasen börjar omvandlingen från smutsiga till rena pengar genom till exempel lån till företag "x" och betalning av vilseledande faktura till företag "y". Häfter kan pengarnas användas för att förvärva förmögenhet genom olika finansiella tillgångar som exempelvis värdepapper eller bostäder. (Andersén, 2020)

Penningtvätt är ett väldigt stort problem som påverkar ekonomin och är en betydande orsak till att kriminell verksamhet fortgår. Enligt FN:s uppskattning uppgår det globala värdet av penningtvätt från ca. 800 biljoner till 2 triljoner per år, vilket motsvarar 2 till 5 procent av hela världens bruttonationalprodukt. Enligt deras undersökningar lyckas man frysa eller beslagta endast en procent av dessa olagliga medel. (Rahanpesu, 2023)

Enligt finansministeriet är kundkontroll en av de viktigaste uppgifterna som den rapporteringsskyldiga dvs. banken och andra kredit- och finansinstitut har. Kundkontroll eller kundkännedom innebär att banken bör ha tillräcklig information om sina kunder för att upprätthålla och etablera kundförhållanden. Banken bör identifiera sina kunder och kontrollera identiteten. Banken skall också skaffa behövlig information om kundens affärshändelser och grundera till användningen av bankens tjänster. Kundens skyldigheter att svara på frågor baserar sig på en riskbedömning som görs av banken. Riskbedömningen grundar sig på kundförhållandets natur, betalningssätt, summor, eventuella

utlandsbetalningar och ifall kunden är i en politiskt utsatt ställning eller är familjemedlem till en politiskt utsatt person. (Finansministeriet, 2023)

## 2.1 Riskbedömning

Enligt lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism 28.6.2017/444 ska rapporteringsskyldiga ha en process för att bedöma riskerna i sin verksamhet. Riskbedömningen görs på basis av verksamhetens art, storlek och omfattning. I praktiken innebär detta att banken bedömer sina risker på många olika nivåer och tar åtgärder enligt den. Åtgärder för kundkontroll är ett exempel på en åtgärd som görs baserat på riskbedömningen. Avsikten med riskbedömningen är att de rapporteringsskyldiga ska identifiera och förstå riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Dessutom innehåller Penningtvättslagen och Penningtvättsdirektiven flera skyldigheter som förutsätter att varje rapporteringsskyldig gör en riskbedömning.

Det finns ingen föreskriven form för riskbedömningen, utan alla rapporteringsskyldiga ska anpassa den till egen verksamhet. Detta betyder i praktiken att bankerna själv får bestämma hur de till exempel delar in sina kunder och produkter i olika riskklasser. Det finns inte heller några föreskrivna innehållsmässiga krav på riskbedömningen i lagen. Emellertid ska rapporteringsskyldiga dock dokumentera på vilket sätt de gör riskbedömningen för att vid förfrågan kunna beskriva processen åt finansinspektionen. För att möta kraven på dokumentation och beskrivning av riskbedömningsprocessen krävs att flera viktiga aspekter inkluderas. Dessa innefattar ansvariga parter, deltagande instanser, använda källor och metod, uppdateringsfrekvens och inverkan på efterlevnaden av kundkontroll som exempelvis inkluderar hur identifierade risker hanteras och vilka åtgärder som vidtas för att förebygga riskerna. (Finansinspektionen, 2023)

Faktorer som rapporteringsskyldiga ska ta i beaktande i riskbedömningsprocessen är exempelvis om kunden är en politiskt utsatt person eller en nära släkting eller medarbetare till en sådan eller om kunden är etablerad i ett land utanför EES som av Europeiska kommissionen har identifierats som högriskredjeland. Geografiskt läge och betalningsrörelse påverkar även riskbaserade bedömningen. På tjänster och produkter bör också göras en riskbedömning där det bedöms hurdana risker det finns att den kan användas för penningtvätt och finansiering av terrorism. (Finansinspektionen, 2022)

Riskbedömningen utgör grunden för styrningen av åtgärderna för kundkontroll. Det är således väsentligt att de åtgärder som vidtas är i linje med riskbedömningens resultat och att de överensstämmer med de identifierade riskerna. Detta innebär att kunder inte skall kategoriseras i olika riskklasser baserat på faktorer som inte har identifierats eller beaktats som relevanta riskfaktorer i riskbedömningen. (Finansinspektionen, 2023)

Förutom att rapporteringsskyldiga i Finland ska göra en riskbedömning så bedöms riskerna på många olika nivåer och är kopplade till varandra. Finansinspektionen gör deras egen riskbedömning, den övervakarspecifika riskbedömningen. Finland gör en nationell riskbedömning där finansministeriet svarar för bedömningen av riskerna för penningtvätt och inrikesministeriet svarar för bedömningen av riskerna för finansiering av nationell terrorism. Utöver detta görs en övernationell riskbedömning som baserar sig på Europeiska kommissionens förpliktelse enligt fjärde penningdirektivet att göra en bedömning av risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som påverkar Europeiska unionens inre marknad och berör gränsöverskridande verksamhet. (Finansinspektionen, 2023)

## 2.2 Övervakande organisationer och myndigheter

För bekämpandet av Penningtvätt finns det olika organisation och myndigheter som ansvarar över att se till att lagen följs och att rapporteringsskyldiga aktörer och nationer utför sina lagenliga skyldigheter på en tillräcklig nivå. I och med att penningtvätt är ett internationellt problem så finns det olika organ som samarbetar.

### 2.2.1 Finansinspektionen

Finansinspektionen är en myndighet som har ansvar för finans- och försäkringstillsynen i Finland. Under deras tillsyn står bland annat bankerna, försäkringsbolagen, pensionsbolagen, andra aktörer i försäkringsbranschen, värdepappersföretagen, fondbolag och börsen. Dessa beskrivs i lagen som rapporteringsskyldiga och ska således följa Finansinspektionens krav på bland annat kundkontroll. Finansinspektionen verkar i anslutning till Finlands Bank. Ärenden som gäller Finansinspektionen ska i statsrådet behandlas av finansministeriet. (Finansinspektionen, 2023)

### 2.2.2 FATF och OECD

Aktionsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism FATF (Financial Action Task Force) är ett mellanstatligt organ som i samarbete med OECD samarbetar internationellt för att förhindra penningtvätt, finansiering av terrorism och spridning av massförstörelsevapen. Finland har varit medlem sedan 1991. Totalt består medlemmarna av 37 länder. År 2019 lyfte gruppen fram flera områden i behov av utveckling vilket placerade Finland under intensifierad övervakning. 24.10.2023 avslutades den intensifierade övervakningen då Finland enligt FATF gjort tillräckliga lagändringar angående bekämpning av penningtvätt och finansiering av penningtvätt. (Finansministeriet, 2023)

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) består av samma medlemsländer som FATF och har bland annat som mål att främja ekonomisk tillväxt o sysselsättning. OECD genomför granskningar och ger översikter av olika sektorer inom samhället samt erbjuder rekommendationer för politiska åtgärder. De skapar även statistik och databaser som möjliggör internationella jämförelser. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2023)

### 2.2.3 Finansministeriet och polisen

Centralen för utredning av penningtvätt vid centralkriminalpolisen undersöker och tar åtgärder enligt anmälningar de får om misstänkt penningtvätt. Finansministeriet ansvarar för penningtvättslagen och samordningen för FATF och EU:s internationella penningtvättsärenden på nationell nivå. Den nationella lagstiftningen, grundad på Europeiska unionens lagar, utarbetas i enlighet med direktiv och förordningar som är utfärdade av EU. Såväl den nationella lagstiftningen som EU-direktiven är starkt påverkade av de internationella rekommendationerna från FATF vars riktlinjer och rekommendationer har en betydande inverkan på utformningen och genomförandet av lagar och regler både på nationell nivå och inom Europeiska unionen, eftersom medlemsländerna och unionen strävar efter att följa dessa rekommendationer. (Finansministeriet, 2023)

### 3 Regleringen om kundkontroll

Regleringen av penningtvätt och kundkontroll har sin grund i Europaparlamentets och rådets direktiv 91/308/EEG *”om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar”*. I Finland har fortlöpande nya lagar genomförts för att följa direktiven.

Det första penningtvättsdirektivet 91/308/EEG som antogs 1991 ställde krav på finansiella institut att övervaka transaktioner, anmäla misstänksamt beteende och kontrollera kundens identitet. Kontrollering av kundens identitet innebär kort sagt att styrka sin identitet i samband med exempelvis öppnande av nya tjänster. Kundkontroll- och kännedom i form av frågor som bankerna idag måste fråga behandlas inte i detta direktiv. År 2001 antogs 2001/97/EG för ändring av det första direktivet. Ännu i detta direktiv läggs ingen vikt på insamling av kunduppgifter.

I och med Tredje penningtvättsdirektivet 2005/60/EG som antogs 2005 ställs direkta krav på finansinstitut att identifiera sin kund och ta åtgärder för kundkontroll. I direktivet fastställs bestämmelser om att finansinstitut bör ha en riskbedömningsprocess för att bedöma riskerna för penningtvätt och förhindrande av penningtvätt. I direktivet framkommer att åtgärder för kundkontroll ska tas på basis av riskbedömningen. Skärpta åtgärder för kundkontroll när en person är i politiskt utsatt ställning behandlas också i detta direktiv.

Reglerna skärps i det fjärde penningtvättsdirektivet EU 2015/849 då tidigare direktivet upphävs och bland annat ger tillsynsmyndigheter utökande sanktionsmöjligheter genom att höja de maximala sanktionsbeloppen. Detta innebär att Finansinspektionen i Finland har utökade möjligheter att ta bestraffningsåtgärder mot banker och andra finansinstitut som inte följer lagen som baserar sig på direktivet. I det fjärde direktivet framkommer en stor del konkreta bestämmelser över vad medlemsstaterna har för skyldigheter att se till att rapporteringsskyldiga följer, exempelvis under vilka omständigheter åtgärder för kundkontroll ska tas och vilka åtgärder som ska tas. I direktivet redogörs även för rapporteringsskyldigas skyldighet att neka ingående av affärsförbindelse, avbryta affärsförbindelsen eller neka transaktion ifall kraven för kundkännedom inte fylls.

År 2018 antog EU det femte direktivet EU 2018/843 som innefattar ändringar och tillägg av flera artiklar som berör kundkontroll. Enligt fjärde direktivet ska medlemsstaterna förbjuda rapporteringsskyldig att föra anonyma konton och kräva att ägarna till befintliga anonyma konton omfattas av åtgärder för kundkännedom så snart som möjligt. I femte direktivet har tiden ändrats till senast 10 januari 2019. Tillägg om elektronisk distansidentifiering har satts till i det femte direktivet och det poängteras att den ska vara processen ska vara betrodd enligt rådets förordning EU 910/2014 eller en annan identifieringsprocess som godkänts av relevant nationell myndighet. I fjärde direktivet föreskrivs att medlemsstater ska kräva att rapporteringsskyldiga ska vidta åtgärder för kundkontroll vid nya kundförhållanden och vid lämpliga tillfällen gentemot befintliga kunder när relevanta uppgifter ändrats. Utöver detta ska rapporteringsskyldiga enligt femte direktivet kontakta kunder under det berörda kalenderåret för att granska uppgifter ifall de har rättslig skyldighet enligt rådets direktiv 2011/16/EU.

Det sjätte penningtvättsdirektivets EU 2019/1153 syfte är att fastställa åtgärder som gör det enklare för behöriga myndigheter att få åtkomst till och använda finansiell information för att förebygga, upptäcka och utreda allvarliga brott. I direktivet fastställs även åtgärder för att underlätta samarbetet mellan medlemsstaternas finansunderrättelseenheter.

Finland har på nationell nivå implementerat direktivet med Lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Speciellt det femte direktivet har påverkat lagstiftningen på nationell nivå på basis av hur många ändringar i lagen har gjorts sedan den steg i kraft. Syftet med lagen är att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. 3 kapitlet i lagen handlar om kundkontroll och kan anses som en av de viktigaste faktorerna i kampen mot penningtvätt.

Det finns många andra lagar som på ett eller annat sätt behandlar kundkännedom och kundkontroll: Kreditinstitutslagen 8.8.2014/610, försäkringsbolagslagen 18.7.2008/521, lag om värdepappersföretag 579/1996, lag om placeringsfonder 213/2019, lag om betalningsinstitut 30.4.2010/297, lag om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet 348/2017, lag om förvaltare av alternativa investeringsfonder 7.3.2014/162 och lag om tillhandahållare av virtuella valutor 26.4.2019/572

## 4 Bankens skyldigheter och rättigheter

Även ifall bankerna själva har ett stort ansvar då de på egen hand och enligt egen verksamhet ska utföra en riskbaserad bedömning så har de en hel del lagenliga skyldigheter som de måste följa. Man kan anta att en stor del av pengarna i cirkulation någon gång kommer eller går via en bank. Detta innebär att bankerna har en stor roll i förhindrandet av penningtvätt och att det är viktigt att banken har tillräckligt med uppgifter om kunden och deras verksamhet.

### 4.1 Skyldigheter

Enligt Lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism s.k. Penningtvättslagen 3 kap § 1 får banken inte etablera nya kundförhållanden, upprätthålla affärsförhållanden eller genomföra transaktioner ifall inte de kan vidta åtgärderna för kundkontroll som beskrivs i Penningtvättslagen 3 kap. Enligt penningtvättslagen 2 kap § 2 *”De rapporteringsskyldiga får inte ha anonyma konton eller anonyma kundförhållanden eller konton eller kundförhållanden under fingerade namn, med de undantag som föreskrivs i denna paragraf”*. Detta innebär att kunderna bör öppna konton i deras eget namn och med korrekta uppgifter.

Enligt Penningtvättslagen 3 kap § 1 måste banken bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism kopplade till olika aspekter såsom kundrelationer, geografiska områden, produkter, tjänster, transaktioner och använda tekniker. Denna bedömning ska grundas på risknivån och användas som vägledning för de åtgärder som vidtas för att kundkontroll så länge kundförhållandet pågår.

#### 4.1.1 Identifiering av kunden

Enligt RP 261/2020 har banken skyldighet att identifiera kunden och bekräfta identiteten genom verifierade handlingar utfärdade av finländsk myndighet: Pass, identitetskort, körkort, diplomatpass, pass utfärdat av utländsk myndighet, främlingspass, resehandlingar för flykting och FPA-kort med foto eller annat identitetskort som godkänns som resehandling.

Kunden kan även identifiera sig på distans, i detta fall krävs skärpta åtgärder. Banken måste verifiera vem kunden är genom att använda ytterligare dokument och information från en pålitlig källa för att bekräfta deras identitet, kontrollera en kunds identitet med ett identifieringsverktyg som uppfyller kraven i Lagen om stark autentisering 617/2009 eller ifall det gäller en transaktion, säkerställa att medlen som betalas in eller ut kommer från eller till ett konto som tidigare öppnats i kundens namn eller från ett kreditinstituts konto.

Förutom vid etablering av nytt kundförhållande bör kunderna identifieras om kundförhållandet är tillfälligt, en enskild eller flera sammanhängande transaktioner överstiger 10 000 euro, det är fråga om en tvivelaktig transaktion, en enskild transaktion eller flera sammanhängande transaktioner som uppgår till minst 10 000 euro eller ifall transaktionen utförs via en enligt lagen om tillhandahållare av virtuella valutor 26.4.2019/572 tjänst som är avsedd för virtuella valutor. Enligt penningtvättslagen 2 kap § 2 ska kunden identifieras om *"den rapporteringsskyldiga misstänker att uppgifterna om en kund vars identitet tidigare har kontrollerats inte är tillförlitliga eller tillräckliga"*. Ifall kunden representeras av en intressebevakare ska denne också identifieras och identiteten ska kontrolleras, representantens rätt att företräda kunden ska också kontrolleras. Med avvikelse från dessa ska kunden även vid penningsspelsverksamhet identifieras ifall beloppet som kunden sätter in eller tar ut överstiger 2000 euro.

#### 4.1.2 Bevaring av uppgifter om kundkontroll

Penningtvättslagen 3 kap § 3 *"Den rapporteringsskyldiga ska ha aktuella och relevanta uppsättningar av alla handlingar och uppgifter som gäller kundkontroll och kundens affärstransaktioner. Uppgifterna ska bevaras på ett tillförlitligt sätt i fem år från det att ett fast kundförhållande har upphört"*.

Kundkontrolluppgifterna som ska bevaras och berör privatpersoner består av namn, födelsetid, personbeteckning och adress. Ifall personen representeras av någon annan än sig själv gäller representantens namn, födelsetid och personbeteckning. Namn på dokument, dokumentets nummer, dokumentets utfärdare eller en kopia av identitetshandlingen ska också bevaras. Ifall kunden har identifierat sig på distans ska uppgifter om hur kontrollen gjorts bevaras. Uppgifter om kundens verksamhet, kundens ekonomiska ställning och grunderna för användningen av tjänsten ska också bevaras.

Enligt lagen ska också banken underrätta sina kunder om att uppgifterna som samlas in kan användas för att förhindra, avslöja och utreda penningtvätt och finansiering av terrorism. Kunderna ska också underrättas om att uppgifterna kan användas för att påbörja undersökning av penningtvätt, finansiering av terrorism eller andra brott där pengarna som tvättats eller försökts tvättats har sitt ursprung från.

#### 4.1.3 Uppföljning och utredningsskyldighet

Banken har enligt Penningtvättslagen 3 kap § 4 skyldighet att regelbundet följa upp, övervaka och utvärdera kundernas aktiviteter för att säkerställa att dessa aktiviteter är förenliga med det som är känt om kunden. Övervakningen bör anpassas efter kundens typ av verksamhet, hur länge kundförhållandet har pågått och de potentiella risker som är förknippade med just den kunden. Detta görs för att säkerställa att samma riskbedömning kan användas för kunden och att transaktioner samt betalningsbeteende inte är misstänkt och överensstämmer med tidigare uppgifter och bedömningar som gjorts på basis av den information som banken tidigare fått.

Banken har också enligt RP 236/2021 skyldighet att noggrant granska och lägga särskild vikt på transaktioner som är ovanliga till sin struktur eller storlek, särskilt om de inte verkar ha något klart ekonomiskt syfte i förhållande till storleken eller verksamheten hos kunden. Ifall en transaktion inte verkar passa ihop med det man redan vet om kunden, eller om det finns oklarheter kring pengarnas ursprung, måste banken undersöka detta närmare och kan exempelvis be kunden om ytterligare information utöver den information som frågats vid kundförhållandets början eller vid uppföljning.

#### 4.1.4 Utbildning av anställda

Enligt Penningtvättslagen 9 kap § 1 bör banken säkerställa att deras anställda är utbildade för att följa lagen och dess utfärdade föreskrifter. En person i ledningen ska utses för att ansvara för och övervaka efterlevnaden. Då banken är en del av en koncern eller finansiell sammanslutning måste de ha interna riktlinjer som innefattar informationsutbyte, säkerhet för information och åtgärder för att skydda anställda som rapporterar. Dessutom krävs tydliga riktlinjer för kundkontroll, övervakning och rapportering för att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism.

## 4.2 Rättigheter

Eftersom banken enligt Penningtvättslagen 3 kap § 1 inte får etablera kundförhållanden, genomföra transaktioner eller upprätthålla affärsförhållanden ifall de inte kan ta i lagen föreskrivna åtgärder om kundkontroll har banken rättighet att neka ett kundförhållande.

I sista hand har banken även rättighet att begränsa kundens tjänster eftersom de enligt Penningtvättslagen inte får genomföra transaktioner eller upprätthålla affärsförhållanden. Med begränsade av tjänster innebär till exempel spärrande av betalkort eller transaktioner. Detta innebär även att transaktioner både in och ut från kontot som kunden på egenhand gör i sin internetbank blockeras, eftersom kontot och internetbanken som kunden använder är en tjänst som förvaltas av banken som är den rapporteringsskyldiga. (Rahanpesu, 2023)

Eftersom åtgärderna för kundkontroll baserar sig på bankens egen riskbedömning, så har banken även rättighet att fråga efter ytterligare frågor som inte föreskrivs i lagen ifall banken enligt sin riskbedömning anser att en ytterligare utredning är behövlig för att uppfylla kraven om kundkontroll. (Finansinspektionen, 2023)

## 5 Analys av bankens frågor

Till analysen har de åtta största bankerna enligt marknadsandel identifierats. (Finlands Bank, 2023)

Uppgifter om vilka frågor banken ställer har hämtats från dessa bankers hemsidor. Samtliga banker informerar sina kunder om varför de ställer frågor och räknar i stort sett upp samma frågor. Bankerna förklarar orsaken varför de frågar genom att på allmän nivå hänvisa till finansinspektions krav samt skyldigheter enligt lagen utan att nämna lagens namn och nummer. I detta kapitel analyseras lagen samt kundkontrollsfrågorna för att reda ut om och hur de kan motiveras med lag.

### 5.1.1 Grunduppgifter

Till grunduppgifterna hör personuppgifterna det vill säga namn, personbeteckning, födelsedatum, och adress. Dessa kan anses vara självklara men motiveras i Penningtvättslagen 3 kap § 2 genom att den rapporteringsskyldiga bör kontrollera och säkerställa vem kunden är. Enligt Penningtvättslagen kap 3 § 3 ska *"Av kundkontrolluppgifterna ska följande bevaras: 1) namn, födelsetid, personbeteckning och adress,"*.

Andra uppgifter som kan räknas som grunduppgifter är födelseland, födelseort och hemvistland. Banken har enligt Penningtvättslagen 3 kap § 10 skyldighet att tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll ifall *"3) om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt Europeiska kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för Europeiska unionens inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna."* Detta kan tolkas som att frågorna ställs i förebyggande syfte för att kartlägga ifall skärpta åtgärder måste tas.

### 5.1.2 Politiskt inflytelserik person

En politiskt utsatt person definieras i penningtvättslagen 1 kap § 4 som *"en fysisk person som har betydande offentliga uppdrag"*. Detta kan exempelvis vara en statschef, minister,

parlamentsledamot, en medlem av ett politiskt partis styrelse eller en officer i Försvarsmakten som minst hör till generalitetet. Utöver detta frågar banken även ifall kunden är nära släkt eller medarbetare till person i politiskt utsatt ställning. Grunden till varför banken frågar om politisk ställning motiveras i europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG 5:

*”Detta gäller särskilt vid affärsförbindelser med enskilda som innehar, eller har innehaft, viktiga offentliga positioner, särskilt när det är fråga om personer från länder med utbredd korruption. Sådana förbindelser kan göra den finansiella sektorn sårbar för angrepp på renommé och/eller rättsliga risker. De internationella insatserna för att bekämpa korruption motiverar också ett behov av att ge särskild uppmärksamhet åt sådana fall och att tillämpa normala bestämmelser om krav på kundkontroll när det gäller nationella personer i politiskt utsatt ställning, eller skärpta bestämmelser om krav på kundkontroll när det gäller personer i politiskt utsatt ställning som är bosatta i en annan medlemsstat eller ett tredjeland”.*

2005/60/EG och de andra penningtvättsdirektiven har genomförts på nationell nivå genom penningtvättslagen 3 kap 13 §. *”De rapporteringsskyldiga ska ha lämpliga på riskbaserad bedömning grundade förfaranden för att konstatera om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är eller har varit en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller medarbetare”*

Banken har alltså lagenlig skyldighet att ta reda på ifall en kund är i politiskt utsatt ställning, så att de i så fall kan ta lämpliga skärpta åtgärder för kundkontroll för den kunden. Däremot får inte enligt penningtvättslagen 3 kap 3 § personuppgifter som samlats in för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism användas för andra ändamål som inte är förenliga med dessa syften. Vilket kan tolkas utesluta frågor om politisk ideologi eller partiståndpunkt eftersom det inte finns någon grund att fråga dessa frågor. Politiskt utsatta personer kan anses vara mer benägna och i större utsträckning ha möjlighet att missbruka sin makt genom korruption i form av exempelvis finansiella mutor. Detta ökar risken för penningtvätt och således risknivån i bankens riskbedömning.

### 5.1.3 Skattemässigt hemvistland

Med skattemässigt hemvistland anses det land där en person har fast bostad eller där personen i huvudsak vistas. Varför banken frågar om skattemässigt hemvistland kan motiveras med Lagen om beskattningsförfarande 3 kap § 17 enligt vilken banken har skyldighet att samarbeta med andra länder och lämna in nödvändiga skatteuppgifter. Exempelvis har Finland och Förenta staterna ingått ett s.k. FATCA-avtal som innebär att Finland och Förenta staterna sinsemellan för utbyte av beskattningsuppgifter. Enligt Lagen om beskattningsförfarande 3 kap § 17 är det på den rapporteringsskyldigas ansvar att identifiera ifall kundens skatterättsliga hemviststat är ett annat land än Finland. (Skatteverket, 2023)

### 5.1.4 Socioekonomisk ställning, grund för användning och medlens ursprung

Banken frågar om socioekonomisk ställning och vill ta reda på kundens sociala och ekonomiska position i samhället som exempelvis utbildningsnivå och yrkesstatus. Grunden för användning av tjänsterna frågas också, dessa frågor kan exempelvis vara ifall man använder banken för dagliga tjänster, placerings-, låne- eller försäkringstjänster. Med frågor om medlens ursprung vill banken ta reda på varifrån pengarna som kommit till dem härstammar.

Alla ovannämnda frågor kan motiveras med att banken enligt Penningtvättslagen 3 kap § 3 8 mom. Ska bevara ”*uppgifter om kundens verksamhet, arten och omfattningen av kundens affärsverksamhet, kundens ekonomiska ställning och grunderna för användningen av transaktionen eller tjänsten samt uppgifter om medlens ursprung och övriga i 4 § 1 mom. avsedda behövliga uppgifter som inhämtats för kundkontroll*”

Socioekonomiska ställningen kan tolkas vara viktig att veta för att få en bättre bild av ifall uppgifterna stämmer överens med kundens ekonomiska beteende och således förenkla upptäckandet av misstänksamt beteende och transaktioner. Risken för att en höginkomsttagare gör sig skyldig till penningtvätt kan även anses vara högre eftersom denne har mera pengar i cirkulation än en låginkomsttagare.

Grunden för användningen behövs för att risknivån på kunden ska kunna läggas i linje med den riskbaserade bedömningen i och med att vissa tjänster omfattar större krav på åtgärder för kundkontroll än andra. Förutom att banken har skyldighet att veta medlens

ursprung så kan det hjälpa dem att kartlägga situationen och eliminera risken ifall det tydligt kan ses att pengarna härstammar från exempelvis ett arv eller en bostadsaffär.

#### 5.1.5 Betalningsrörelse

Banken frågar en uppskattning av hur mycket kontanter kunden sätter in eller tar ut och av betalningsrörelsen för både transaktioner inom Finland samt till och från utlandet. Eftersom banken enligt Penningtvättslagen 3 kap § 3 bör ha uppgifter om ursprunget av kundens medel kan banken enligt sin riskbedömning behöva ställa tilläggsfrågor då kunden använder betydliga summor kontanter och frågar därför om användning av kontanter. Summan som anses betydlig avgörs själv av banken i enlighet med riskbedömningen som de gjort och det går därför inte att säga hur stort beloppet ska vara för att det ska anses betydligt.

Frågor om betalningsrörelse kan också motiveras i penningtvättslagen 3 kap § 3 i och med att banken behöver bevara uppgifter om arten och omfattningen av kundens verksamhet. Dessutom ska enligt Penningtvättslagen 3 kap § 4 *"De rapporteringsskyldiga ska särskilt fästa vikt vid transaktioner som till sin struktur eller storlek eller i förhållande till den rapporteringsskyldigas storlek eller driftställe är ovanliga."* Ifall kunden inte exempelvis meddelat att denne gör utlandsbetalningar eller större transaktioner över lag och dessa framkommer kan det anses misstänkt och avvikande.

Genom att banken vet ungefärliga storleken av transaktioner kan de få en uppfattning av kundens verksamhet och avgöra ifall ytterligare åtgärder för kundkontroll måste tas och därmed minska risken för att penningtvätt eller något annat olagligt sker genom deras tjänster. Man kan även konstatera att kontanter är lättare att använda för kriminella handlingar eftersom de inte lämnar spår efter sig på samma sätt som transaktioner mellan olika banker. Detta förklarar varför banken tolkar att risknivån för penningtvätt höjs då kontanter används. Ifall uppgifterna som kunden själv meddelat inte stämmer överens med beteendet kan det också finnas orsak för banken att misstänka att någon annan exempelvis fått tag på kundens nätbankskoder och missbrukar dessa för egen vinning.

### 5.1.6 Identitetshandling

Banken kan i samband med kundkontrollformuläret be om ett giltigt identifikationsbevis för att identifiera kunden. Eftersom banken inte enligt penningtvättslagen 3 kap § 2 får ha anonyma konton eller kundförhållanden kräver det att kunden identifieras. Dessutom ska enligt penningtvättslagen 3 kap § 3 banken bevara uppgifter om

*”namnet på dokument som använts för att kontrollera identiteten, dokumentets nummer eller någon annan identifieringsuppgift och dokumentets utfärdare eller en kopia av dokumentet eller, om kunden har identifierats på distans, uppgifter om de förfaranden eller källor som använts för kontrollen”.*

Man kan konstatera att risken för penningtvätt höjs ifall banken inte vet den verkliga identiteten på sina kunder eftersom de då skulle kunna utföra handlingar och transaktioner utan att dessa kopplas till någon fysisk person.

### 5.1.7 Resultat

Samtliga frågor som baserar sig på information som hittats på bankernas webbsidor angående vilka frågor de ställer av sina kunder kan kopplas till att de enligt lagen har skyldighet att ta reda på dessa uppgifter för att uppfylla kraven om kundkontroll.

Eftersom ansvaret ligger på de rapporteringsskyldiga att baserat på deras egen riskbedömning ta åtgärder för kundkontroll så kan man konstatera att banken utöver det som nämns i lagen själv kan bestämma vad de frågar så länge de kan motivera att frågorna behövs för att dessa faktorer ökar risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Genom att banken frågar dessa frågor av alla, säkerställer de att de åtgärder de tar för kundkontroll enligt den riskbaserade bedömningen är tillräckliga för kraven som ställs på dem för att undvika sanktioner och ta sitt ansvar i kampen av förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Som kund har man inte enligt lagen någon skyldighet att svara på frågorna utan det ligger på bankens ansvar att ta reda på dessa frågor, bevara informationen och se till att alla uppgifterna är korrekta och uppdaterade. Däremot kan banken neka ett kundförhållande eller upprätthållandet av kundförhållandet ifall de inte får tillräckliga svar. Banken får även

ta till åtgärder som exempelvis hindrade av användning av kontot ifall det enligt deras riskbedömning krävs. Detta kan tolkas som att kunden tvingas svara på frågorna även ifall kunden själv inte har någon skyldighet enligt lagen att göra det.

## 6 Sammanfattning

Syftet med arbetet var att redogöra för uppgifter om kundkontroll som banken samlar in av sina kunder i form av frågor och analysera dem samt lagen för att ta reda på om och hur frågorna kan motiveras med lag. Genom detta var målsättningen att ge en djupare inblick åt läsaren varför banken ställer frågor om kunden och vad man som kund måste svara på.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att banken har många skyldigheter som baserar sig på EU-direktiv och finsk lag då det kommer till kundkontroll och de övervakas i första hand av finansinspektionen som har som mål att främja finansmarknadens stabilitet och upprätthålla förtroendet för finansmarknadens funktionssätt. I samband med skyldigheterna har banken även rättighet att ställa frågorna som behandlades i analysen.

Kundkontrollen berör förutom banken många andra aktörer som utövar betydligt olik verksamhet vilket kan anses vara orsaken till att lagen, riskbedömningen och åtgärderna för kundkontroll ska tillämpas enligt behov inom den egna verksamheten. Eftersom ansvaret att ta tillräckliga åtgärder för kundkontroll lämnats till den enskilde rapporteringsskyldiga så har de rum att tolka lagen enligt egen verksamhet och således ställa frågor som de anser vara behövliga. Många av frågorna kan anses vara sådana som frågas i förebyggande syfte, det vill säga att banken först tar reda på ifall de måste ta skärpta åtgärder och därefter ställer tillägsfrågor vid behov.

Även ifall man har varit kund en längre tid vid samma bank, inget har ändrats eller inget exceptionellt har hänt på kontot har banken skyldighet att försäkra sig om att allting är i sin ordning, vilket förklarar varför banken frågar fastän kunden redan svarat på samma frågor. Man behöver som kund inte svara på frågorna ifall man inte vill men banken har i sådana fall rättighet att neka ett kundförhållande eller begränsa tjänster. Den hårfin gräns mellan att kundens integritet kränks och att banken får tillräcklig information kan orsaka att kundnöjdheten lider. Utgångsläget är att kundkontrollsfrågorna finns för att i synnerhet bekämpa penningtvätt.

Som fortsatt forskning kunde det göras en analys på vilka frågor inte kan motiveras med lag eller med riskbedömningar och vilka konsekvenser en rapporteringsskyldig kan få ifall de ställer sådana frågor med tanke på exempelvis dataskyddslagen. Bankernas skyldighet att utbilda personalen samt om och hur den genomförs kunde även undersökas.

Vidare kunde bankens skadeståndsansvar undersökas i exempelvis sådana fall då kunden har uppdaterat sina uppgifter om kundkontroll genom att fylla i ett fysiskt frågeformulär men det manuella arbetet inte har gjorts av banken. Detta kunde innebära att uppgifterna inte matats in i bankens system vilket har orsakat att exempelvis kontoanvändningen begränsats automatiskt och därmed har kunden inte kunnat göra en betalning och möjligtvis hamnat betala dröjsmålsavgifter.

## Källförteckning

- Aktia*. (u.d.). Hämtat från Aktia.fi: <https://www.aktia.fi/sv/kyc>
- Andelsbanken*. (u.d.). Hämtat från Op.fi:  
<https://www.op.fi/privatkunder/kundkannedom>
- Andersén, A. (2020). *Rahanpesun estäminen*. Helsingfors: Alma Talent.
- Danske Bank*. (u.d.). Hämtat från danskebank.fi: <https://danskebank.fi/se/for-dig/kundservice/kundkannedom>
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/97/EG*. (2001). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=celex:32001L0097>
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG*. (2005). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX%3A32005L0060>
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2015/849*. (2015). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2018/843*. (2018). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843>
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/1153*. (2019). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1153>
- EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING 910/2014*. (2014). Hämtat från [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L\\_2014.257.01.0073.01.ENG](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2014.257.01.0073.01.ENG)
- Finansinspektionen*. (den 17 10 2022). Hämtat från Finanssivalvonta.fi:  
[https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/sv/banker/forhindrande-av-penningtvatt-och-finansiering-av-terroris/riskbedomning/SV\\_Luottolaitokset\\_riskiarvioyhteenveto\\_2022.pdf#page=4&zoom=100,53,546](https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/sv/banker/forhindrande-av-penningtvatt-och-finansiering-av-terroris/riskbedomning/SV_Luottolaitokset_riskiarvioyhteenveto_2022.pdf#page=4&zoom=100,53,546)
- Finansinspektionen*. (2023). Hämtat från Finanssivalvonta.fi:  
<https://www.finanssivalvonta.fi/sv/regelverk/foreskriftssamling/>
- Finansinspektionen*. (2023). Hämtat från Finanssivalvonta.fi:  
<https://www.finanssivalvonta.fi/sv/finansiella-aktorer/banker/forhindrande-av-penningtvatt-och-finansiering-av-terroris/riskiarvio/>
- Finansministeriet*. (den 24 1 2023). Hämtat från vm.fi: <https://vm.fi/-/suomi-on-vahvistanut-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista-paasee-pois-tehostetusta-seurannasta>
- Finansministeriet*. (den 24 10 2023). Hämtat från vm.fi: <https://vm.fi/sv/-/finland-har-starkt-sitt-arbete-mot-penningtvatt-och-terrorisfinansiering-intensifierad-overvakning-avslutas>
- Finlands Bank*. (den 30 Juni 2023). Hämtat från suomenpankki.fi:  
<https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja->

talletukset-ja-korot/taulukot/rati-taulukot-  
fi/markkinaosuudet\_luottolaitokset\_fi/

*Handelsbanken.* (u.d.). Hämtat från handelsbanken.fi:  
<https://www.handelsbanken.fi/sv/privat/bli-kund/kundkannedom-och-atgarder-mot-ekonomisk-brottslighet>

Hyttinen, T. (2021). *Rahanpesu ja rikosvastuu*. Helsingfors: Alma Talent.

*Lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism 28.6.2017/444.*  
(u.d.). Hämtat från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170444>

*Lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism 28.6.2017/444.*  
(u.d.). Hämtat från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170444>

*Lag om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster 617/2009.* (u.d.). Hämtat från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2009/20090617>

*Lag om tillhandahållare av virtuella valutor 26.4.2019/572.* (u.d.). Hämtat från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2019/20190572>

*Nordea.* (u.d.). Hämtat från Nordea.fi: <https://www.nordea.fi/sv/privat/bli-kund/varfor-fragar-banken.html>

*Penningtvätt.* (2023). Hämtat från rahanpesu.fi:  
<https://rahanpesu.fi/sv/penningtvatt>

*Polisen.* (2023). Hämtat från Poliisi.fi: <https://poliisi.fi/sv/penningtvatt>

*Popbanken.* (u.d.). Hämtat från Poppankki.fi: <https://www.poppankki.fi/sv/skot-arenden-tryggt/identifiering-av-kunden>

*Rahanpesu.* (2023). Hämtat från Rahanpesu.fi : <https://rahanpesu.fi/sv/fenomen>

*RP 236/2021.* (u.d.). Hämtat från Finlex.fi

*RP 261/2020.* (u.d.). Hämtat från Finlex.fi

*RP 61/2018.* (u.d.). Hämtat från  
<https://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2018/20180061>

*Rådets direktiv 2011/16/EU.* (2011). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32011L0016>

*Rådets direktiv 91/308/EEG.* (1991). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX%3A31991L0308>

*S-Banken.* (u.d.). Hämtat från s-pankki.fi: <https://www.s-pankki.fi/fi/kampanjat/mita-kysymme-ja-miksi/>

*Skatteverket.* (2023). Hämtat från Vero.fi: [https://www.vero.fi/sv/foretag-och-samfund/foretagsverksamhet/finansbranschen/fatca\\_crs\\_dac2/allm%C3%A4nt-om-fatca-crs-och-dac2/fatca-f%C3%B6rpliktelserna-i-korthet/](https://www.vero.fi/sv/foretag-och-samfund/foretagsverksamhet/finansbranschen/fatca_crs_dac2/allm%C3%A4nt-om-fatca-crs-och-dac2/fatca-f%C3%B6rpliktelserna-i-korthet/)

*Social- och hälsovårdsministeriet.* (2023). Hämtat från Stm.fi:  
<https://stm.fi/sv/ministeriet/internationellt-samarbete/oecd>

*Sparbanken.* (u.d.). Hämtat från Saastopankki.fi: <https://www.saastopankki.fi/sv-se/sparbanksgruppen/kundkannedom>

*Umeå Universitet.* (2019). Hämtat från umu.diva-portal.org: <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1319630/FULLTEXT01.pdf>

*Yle.* (den 18 12 2019). Hämtat från svenska.yle.fi: <https://svenska.yle.fi/a/7-1434280>